

חוזר המפמ"ר להוראת העברית כשפה שנייה במגזר הדרוזי בחטיבות הביניים לשנה"ל תשפ"ב

שיפור הכשירות האזרחית והכלכלית בשפה העברית בכיתות ז'ט

עם היציאה שלנו ממעבר הקורונה, שפקד את מדינת ישראל ואת העולם כולו, אנו מאתגרים את עצמנו במערכת החינוך בשאלה כיצד תיראה שנת הלימודים תשפ"ב ואיך נתמודד בהצלחה עם כל האתגרים הניצבים לפנינו. אנו מחויבים בהיערכות מוקדמת ומתוכננת לכל תרחיש למידה שיצמוד בפנינו: למידה בכיתות, למידה מרחוק, למידה היברידית/מערבית (Blended Learning) ובחינה מיוחדת של דרכי ההוראה וההערכה.

חוזר זה פורסם בפניכם את המיומנויות הנדרשות להוראה וללמידה של העברית על צנפיה השונים, כך שהוא יהווה עבורכם מצפן בתכנון תוכניות העבודה הבית ספריות לכל דרך למידה והוראה שהנסיבות יכתיבו לנו.

כדי לזמזם פערים בעקבות קורונה, השנה תוצע אליכם תוכנית שש"ע (שנתית, שבועית, שנתית) הכוללת כ-70% מהמיומנויות והיא כוללת הצעות להוראה ומודעים מומלצים לבעיה והערכה.

הפיתוח המקצועי של מורי העברית כולם (היסודי והעל יסודי) במגזר הדרוזי כולל מערך השתלמויות בפסגות מחולות השונים, השתלמויות מקוונות, לימודי הסמכה ולימודים לתואר שני צמדו בראש סדר העדיפויות שלי בשנים האחרונות. כל אלו הם להערכתך, צמוד התווק לקידום ההוראה והלמידה, לימודי ההישגים של התלמידים שלנו ובצורך להוראה מיטבית אשר תזמין את התלמיד במערכת החינוך הדרוזית לבואר הבקיא בשפה העברית ומסוגל להשתמש בה בביטחון לכל מטרה בחייו העצמאיים בעולם מחוץ לבית הספר.

אני מודה לכל אחת ואחד מכם על שיתוף הפעולה המלא עם בימי הקורונה הקשים ועם בעתיד לבוא.

וכמילות השיר: "לא קלה היא לא קלה דרכנו, עוד הדרך רבה, המסע צדיין לא תם..." (יצנקל'ה רוטבליט), אק אני משוכנע שיחד נצלה ונצלית. בהרכת בריאות טובה לכם ולבני ביתכם,

איאד מוהנא
מפמ"ר עברית בחינוך הדרוזי

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית, אגף שפות
האגף לחינוך דרוזי וצ'רקסי
הפיקוח על הוראת עברית לדרוזים

תוכן הנושאים בחוזר

	הוראת העברית בחטיבות הביניים
3.....	• המטרות המרכזיות של הוראת העברית כשפה שנייה בחטיבות הביניים
3.....	• הנושאים ותוכני הלימוד בחטיבת הביניים
3.....	• התלקיט
	קריאה בקול
4.....	• פריסת התכנים
4.....	• סימני הניקוד
4.....	• מיומנויות והדגשים להוראה ולהערכה
5.....	האזנה והבנת הנשמע
5.....	מיומנויות וכישורי חשיבה
	הבעה בעל־פה : עברית מדוברת
6.....	• פריסת התכנים להבעה בעל־פה
6.....	• מיומנויות והדגשים להוראה ולהערכה
	הבנת הנקרא
7.....	• ממדי ההבנה
7.....	• פריסת התכנים להבנת הנקרא
8.....	• סמנטיקה ואוצר מילים
9.....	• מיומנויות והדגשים להוראה ולהערכה
	הבעה בכתב
10.....	• פריסת התכנים להבעה בכתב
10.....	• כתיבת תשובה
11.....	• כתיבת חיבור
11.....	• כתיבת סיכום
11.....	• הערכת הכתיבה והערכת הסיכום
12.....	• מחוון להערכת כתיבה עיונית
13.....	מיקוד הלמידה הכולל פריסה של ידע לשוני
	הודעות משולחן המפמ"ר
13.....	• משימות הערכה
13.....	• פיתוח מקצועי
14.....	• ספרי לימוד
14.....	• הפורטל הפדגוגי
14.....	• תוכניות מיוחדות
15.....	• תיק תוכנית לימודים
15.....	• כנס רכזות ורכזי מקצוע של המזכירות הפדגוגית
יפורסם בהמשך	• האקתון עברית בחברה הדרוזית

העתקים

מר יגאל סלוביק, מנכ"ל משרד החינוך
ד"ר מירי שליסל, יושבת ראש המזכירות הפדגוגית
גב' דליה פניג, סגנית יושב ראש המזכירות הפדגוגית
מר משה זעפרני, מנהל אגף א שפות, המזכירות הפדגוגית
גב' איה חיראדין, מנהלת אגף חינוך דרוזי וצ'רקסי, משרד החינוך
גב' דסי בארי, מנהלת האגף לחינוך על יסודי, המנהל הפדגוגי
מר גילאל אסעד, מפקח מחוז צפון במגזר הדרוזי
מפקחים כוללים במגזר הדרוזי במחוזות צפון וחיפה

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית, אגף שפות
האגף לחינוך דרוזי וצ'רקסי
הפיקוח על הוראת עברית לדרוזים

המטרות המרכזיות של הוראת העברית כשפה שנייה בחטיבות הביניים

- טיפוח הכשירות האוריינית הכתובה והדבורה בשפה העברית על פי [תוכנית הלימודים בשפה העברית לחינוך הדרוזי](#) ובהתאמה ליעדי משרד החינוך
- רכישת מיומנויות תקשורתיות בשפה העברית בכל ארבע אופנויות השפה: האזנה ודיבור, קריאה וכתבה
- פיתוח יכולת הבעה בעלפה בנסיבות תקשורתיות וחברתיות שונות, בהקשרים שונים ולנמענים שונים
- הרחבת אוצר מילים בעברית מתחומי דעת שונים
- פיתוח עצמאות, והנעה (מוטיבציה) ללמוד ולשכלל את היכולות הלשוניות של התלמידים בשפה העברית
- גיוון בדרכי ההוראה לרבות שילוב כלים דיגיטליים
- הטמעת דרכי ההערכה מגוונות – הערכה מסכמת ושילוב התלקיט בתהליך ההוראה למידה
- שילוב למידה פעילה וחוויתית, המבוססת על חומרי הוראה אותנטיים בעברית
- שיפור עמדת התלמידים כלפי השפה העברית

הנושאים ותוכני הלימוד בחטיבת הביניים

נושאי הלימוד הם ספירליים. אפשר לעסוק בהם בנקודות זמן שונות, ברמות העמקה שונות ומהיבטים שונים. לדוגמה, בכל שיעור עברית יש לשלב דיבור מתוכנן, קריאה וכתבה. הנושאים הלשוניים יילמדו כחלק מהעיסוק בנושאים השונים בתוך הקשר ולא כחטיבה עצמאית ומנותקת. לכן חשוב שתיבנה תוכנית שנתית הכוללת הקנייה לצד חזרה ותרגול ומקדמת את קידום המיומנויות באופן ספירלי. תוכנית המשלבת הערכה מעצבת הנותנת מענה לשונות ברמות הידע של התלמידים ומקדמת יכולות תקשורתיות לצד פיתוח הבנה מעמיקה של טקסטים כתובים ושל שיח דבור בשפה העברית. חומרי הוראה מצויים בפורטל הפדגוגי למורים לעברית בחטיבת הביניים.

התלקיט

התלקיט הוא עדות לתהליכי הלמידה שהתלמיד התנסה בהם במהלך לימודי העברית בשנה"ל תשפ"א. **כל שכבת גיל תידרש להכין תלקיט**. מתוך מכלול התוצרים שהתלמיד יפיק במהלך השנה במסגרת הנושאים השונים: הבעה בכתב, הבנת הנקרא, העשרת אוצר מילים, הבעה בעל פה ולשון המורה יחד עם התלמיד יידרשו לבחור מספר תוצרים וללקטם לכדי תלקיט אחד. אין הכרח לבחור בתוצרים הטובים ביותר אלא דווקא באלו שמציגים תהליכי למידה והתקדמות: שיפור הכתיבה בעקבות הערות המורה, הערכה לפי מחוון מפורט וכדומה. **התלקיט יוצג בפני מפת"ר המקצוע בהתאם לדרישתו**.

התלקיט יכלול דף שער מסודר שבו: פרטי בית הספר, שם התלמיד, פרטי המורה המלמדת ושכבת הגיל כמו כן רצוי לכלול דף שבו תוכן עניינים מסודר.

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית, אגף שפות
האגף לחינוך דרוזי וצ'רקסי
הפיקוח על הוראת עברית לדרוזים

קריאה בקול

הקריאה בקול היא חלק מתוכנית הלימודים של המקצוע בחטיבות הביניים. התחום מפתח את מיומנות ההאזנה והדיבור ויש ללמדו באופן שיטתי בהיקף של כ-15% מסך שעות ההוראה בכיתות ז-ט. בנוסף לשיעורים ייעודיים לקריאה רהוטה ושוטפת תשולב מיומנות הקריאה בכל אחד משיעורי העברית בחטיבות הביניים. יש בכוחה של מיומנות הקריאה בקול לתרום להרחבת אוצר המילים של התלמיד בעברית והעשרת השפה מבחינה סגנונית. על התלמיד להכיר את הצלילים השונים של סימני הניקוד המשמעותיים להגייה נכונה.

הוראת הקריאה בקול בחטיבות הביניים תתמקד ב**טקסטים מנוקדים**, שיילקחו מארבעה עולמות שיח:

- התקשורת הבין-אישית: דיאלוגים, ראיונות
- תקשורת ההמונים: פרסומות, מכתבים למערכת, חדשות
- השיח העיוני: קטעים מספרי הלימוד, ערכים מאנציקלופדיה, מקורות מידע מהמרשתת
- הספרות: טקסטים מן התנ"ך, שירה, סיפורת: סיפורי ילדים, סיפורי עם ואגדות

פריסת התכנים בקריאה בקול¹

כיתה ז	כיתה ח	כיתה ט
◦ דיאלוגים	◦ קטעים מספרי הלימוד	◦ חדשות
◦ ראיונות	◦ מקורות מידע מהמרשתת	◦ טקסטים מן התנ"ך
◦ פרסומות	◦ שירה	◦ ערכים מאנציקלופדיה
◦ שירה	◦ סיפורי עם ואגדות	◦ שירה עברית
◦ סיפורי ילדים		◦ סיפורים עבריים

סימני הניקוד לקריאה בקול

הצליל	סימן הניקוד			
A	א	א	א	א
E	א	א	א	א
I	א	א'		
O	א	א	א	א
U	א	א		

מיומנויות והדגשים להוראה ולהערכה

- שטף הקריאה, הדיוק וההגייה חשובים להבנת הנשמע להלן נקודות לתשומת לב להוראה ולהערכה:
- חשוב להיות מודעים לתפקידה של האינטונציה ולהשתמש בה באופן משמעותי.
- חשוב לעשות שימוש מיטבי בסימני הפיסוק, במיוחד בפסיקים, אשר נותנים את ההכוונה למקום הנכון ליצירת הפסקות בזמן קריאה.
- כדאי לסמן בטקסט מקומות בעייתיים, לדוגמה: מילים ארוכות במיוחד שקשה לבטא, צמדי מילים שהשנייה מתחילה באותה האות שבה מסתיימת הראשונה, דבר שעלול לגרום לחיבור בין המילים באופן שיפגע בהבנתן, וכד'.
- מומלץ "לקרוא קדימה" בזמן ההקראה, כלומר לתת לעיניים לרוץ קדימה לפני שהפה מבצע את הקריאה, וזאת כדי להתכונן למשפט הבא.

¹ מאגר טקסטים יעמוד לרשות המורים בפורטל הפדגוגי.

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית, אגף שפות
האגף לחינוך דרוזי וצ'רקסי
הפיקוח על הוראת עברית לדרוזים

- כדאי לשים לב במיוחד לסופי משפטים. יש נטייה להחליש עוצמה בסופי משפטים.

האזנה והבנת הנשמע

הבנת הנשמע וההאזנה הם חלק מתוכנית הלימודים בעברית לחטיבת הביניים. בכל שכבות הגיל כיתות ז – ט מיומנויות ההאזנה והבנת הנשמע ישולבו כחלק מנושא הקריאה בקול תוך עיסוק בטקסטים מעולמות השיח השונים וכן תוכניות אירוח, משדרי אקטואליה וכל החומרים הרלוונטיים המצויים בתקשורת, בערוצי הטלוויזיה החינוכית בעברית ודומיהם.

להאזנה ולהבנת הנשמע היבטים שונים: הקשבה, קליטה, ייחוס משמעות, תגובה וזכירת מסרים דבורים. בתהליך הלימודי של שפה שנייה יש להאזנה תפקיד ייחודי בעיקר בהבנת המסרים בשיח הדבור בעברית. מיומנויות אלו הם חלק מתרבות הדיבור בכל שפה והם הבסיס לפיתוח ההבעה בעלִפה.

מטרת העל היא לפתח אצל המאזין את היכולת לפענח את המסרים העולים מהאזנה לטקסטים מעולמות השיח השונים ומהאזנה לדיבור שוטף של שיח דבור, פרסומות ושידורים באמצעי התקשורת. חשוב לתרגל פענוח תכנים בהאזנה לקטעי אודיו, קטעי קריאה, צפייה בתשדירים וכדומה. אורך הקטעים ורמתם יותאמו לרמת התלמידים ולתחומי העניין שלהם.

מיומנויות וכישורי חשיבה

- התלמיד יזהה את נושא הטקסט המושמע.
- התלמיד ידע לנסח את הרעיון המרכזי / המסר של הטקסט המושמע בכתב ו/או בעלִפה.
- התלמיד יאתר מידע מתוך הטקסט המושמע בהתאם לשאלות הניתנות בשלב ההאזנה.
- התלמיד יעריך את הנאמר; ינקוט עמדה; יגיב לנאמר באופן ממוקד וענייני.

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית, אגף שפות
האגף לחינוך דרוזי וצ'רקסי
הפיקוח על הוראת עברית לדרוזים

הבעה בעל-פה – עברית מדוברת

תחום ההבעה בעל-פה הוא חלק מתוכנית הלימודים של מקצוע העברית למגזר הדרוזי בחטיבות הביניים ויש ללמדו באופן שיטתי מסך שעות ההוראה בהיקף של 2 ש"ש בכיתות ז-ט. מטרתו הפדגוגית היא לפתח כישורי תקשורת ולהביא את התלמידים הדרוזים שעברית אינה שפת אמם אך חיים במדינה דוברת עברית לכדי שימוש מושכל בעל-פה ויכולת להשתתף באופן פעיל בדיבור רהוט וברור במגוון רחב של סוגי לשון, למטרות שונות ובהקשרים חברתיים מגוונים. ידוע כי עמידה ודיבור בפני קהל תלויים במידה רבה בממד אישיותי של ביטחון עצמי ובחוסן נפשי בהתמודדות עם ביקורת-דיבור בפני קהל בשפה שנייה קשה שבעתיים עם זה אפשר לפתח ולשפר אותו.

הוראת ההבעה בעל-פה תתמקד בארבע סוגות מרכזיות:

- דיווח** – העברת מידע עובדתי לקהל המאזינים אודות אירועים, ספרי קריאה, סרט וכדומה
- **ריאיון** – שיחה של שאלות ותשובות; נושאים ורעיונות יימסרו למורים.
 - **דיון** – פתרון בעיות או דילמות באמצעות עבודה בקבוצות, משחק תפקידים וכדומה; עקרונות הדיון לעומת הוויכוח, השתלבות בשיח, חינוך לפלורליזם מחשבתי
 - **הרצאת דברים (פרזנטציה)** בנושאים מתחומים שונים בעלי ערך תרבותי או אישי, כגון סיפורים אישיים מהכפר, מהמשפחה והבית, שיתוף בחוויות ייחודיות וכן אקטואליה ומעורבות חברתית במהלך שיעורי העברית חשוב לייצר הזדמנויות לאינטראקציה הכוללת האזנה ודיבור לשם פיתוח היכולת התקשורתית ופיתוח מודעות לכללי הדיבור תוך הכרת הקודים החברתיים-התרבותיים ונורמות ההתנהגות הנהוגות בדיבור.
- התקשורת הבין-אישית במגוון רחב של נושאים תעמוד במרכז הפעילות בנושא העברית המדוברת בחטיבות הביניים. שיחה עשויה לכלול תת-סוגות וסיטואציות לדיבור כגון: היכרות, שיתוף בחוויות בנושאים שונים כגון משפחה, מזג האוויר, חגים, בקשות, התנצלויות, שיח בנושאים חברתיים ועוד
- מסגרת ההערכה של נושא זה על ידי המורה לעברית תכלול רכיבי הערכה מגוונים לכל אורך התהליך עד לתוצר הסופי. כל התהליך יתועד בתלקיט שיכלול עדות לתהליכי ההוראה והבקרה: מחוונים ומשובים².

פריסת התכנים להבעה בעל-פה

כיתה ז	כיתה ח	כיתה ט
◦ דיווח	◦ דיון בסוגיות חברתיות	◦ דיון בסוגיות ערכיות
◦ פרזנטציה: סיפור אישי, חוויות	◦ ריאיון	◦ פרזנטציה: הצגת עמדה מנומקת ומשכנעת (טקסט טיעון)
	◦ פרזנטציה (טקסט מידע)	

מיומנויות והדגשים להוראה ולהערכה:

- הוראת ההבעה בעל-פה תכלול גם מיומנויות של קריאה והבעה בכתב לשם בניית תוצר סופי שיוצג בפני הקהל או בניית הריאיון וכדומה.
- דרכי הערכה הכוללים משוב אישי רפלקטיבי, משוב עמיתים, משוב מורה ודומיהם יימסרו למורים בהשתלמויות ובהדרכות וכן יפורסמו בפורטל הפדגוגי.
- עדויות לתהליך ההוראה, לדרכי הבקרה של המורה ועדויות לקידומו של התלמיד כמו גם התוצר הסופי (הפרזנטציה, הריאיון, הדיווח וכדומה), משובי העמיתים, משוב המורה ועוד כל אלו יתועדו בתיק עבודות נפרד.

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית, אגף שפות
האגף לחינוך דרוזי וצ'רקסי
הפיקוח על הוראת עברית לדרוזים

הבנת הנקרא

אוריינות קריאה היא יכולתו של הפרט להבין טקסטים, להשתמש בהם, להעריך ולבקר את הכתוב בהם ולעסוק בהם כדי להשיג את מטרותיו, לפתח את הידע ואת הפוטנציאל שלו ולהיות חלק מחברה. (פיזה, 2018)

הגדרה זו תואמת לראייה הכוללת של הבנת הנקרא בקרב התלמידים הדרוזים דוברי הערבית בהתייחס לטקסטים כתובים בעברית, לפיכך משימות ומטרות שיינתנו לתלמידים צריך שיהיו בבסיס ההוראה וההערכה של עברית שפה שנייה ויותאמו לממדי ההבנה המוגדרים במסגרת המושגית החדשה של פיזה 2018.

תהליכי קריאה והבנה של טקסט יידרשו לאורך כל שנות לימוד העברית ברמות העמקה שונות המותאמות לנלמד. הדרישות בשאלות ההבנה יינתנו בהתאם לממדי ההבנה.

ממדי ההבנה:

א. איתור מידע

- איתור פרטי מידע גלויים בטקסטים, הן המרכזיים הן הנלווים.
- זיהוי קשרים לוגיים גלויים, כגון זמן, סיבה ותוצאה, הכללה ופירוט, הסתייגות, השוואה
- ארגון מחדש של פרטי המידע בטקסט, כגון סידור מידע ברצף, שיבוץ מידע בטבלה

ב. הבנה

- הבנת מטרת הטקסט
- הבנת נושא הטקסט
- הבנת הרעיון המרכזי של הטקסט
- הבנת עמדות שונות המוצגות בטקסט
- הבנת קשרים לוגיים שאינם גלויים, כגון סיבתיות, הכללה ופירוט, השתלשלות עניינים, השוואה
- הבנת משמעות של מילים ושל צירופים מתוך הקשר
- הבנת אזכורים
- יצירת הכללות ופירוט
- השוואה
- מיזוג של פרטי מידע מן הטקסט/ים
- הסקת מסקנות מן הטקסט כולו ומחלקים ממנו

ג. הערכה ביקורתית ורפלקציה

תוכן

- הערכת תוכן הטקסט (טענות, אמירות, עמדות) באמצעות ידע עולם של הקוראים
- השוואה או קישור בין המידע והרעיונות שבטקסט ובין ידע חיצוני, ניסיון אישי או עמדות של הקוראים
- שימוש בראיות תומכות מן הטקסט ועימותן עם מקורות מידע אחרים שמחוץ לטקסט/ים
- העלאת השערות בנוגע לטקסט
- הצגת טיעונים מחוץ לטקסט ו/או הצגת הוכחות שמחוץ לטקסט לשם ביסוס
- הערכת מידת הרלוונטיות של פיסת מידע
- עימות המידע שבטקסט עם קודים חברתיים, מוסריים
- שימוש במידע העולה מן הטקסט/ים להקשרים, למצבים אחרים

פריסת התכנים בהבנת הנקרא (כולל סמנטיקה ואוצר מילים)

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית, אגף שפות
האגף לחינוך דרוזי וצ'רקסי
הפיקוח על הוראת עברית לדרוזים

רצוי לבנות את לימודי ההבנה וההבעה של עברית כשפה שנייה במבנה ספירלי המאפיין רכישת שפה בכלל ועברית בפרט. ספירליות בלמידה פירושה הוא שבכל שלב אין זונחים את מה שנלמד בשלב הקודם אלא מתבססים עליו, מוסיפים עליו, מרחיבים אותו או מעמיקים בו. כתוצאה מכך תהיה חפיפה בין תכנים במסגרת ההוראה של הבנת הנקרא והבעה בכתב בשכבות הגיל ז-ט. ההבחנה תתבטא באורך הטקסטים לקריאה ובמורכבותם בתחום הבנת הנקרא ובמורכבות תהליכי הכתיבה והיקפיה בתחום ההבעה בכתב. הספירליות יכולה להתבטא הן בעלייה ברמת הקושי של הטקסטים הן בכמות ובאיכות של הנושאים הלימודיים שיטופלו בכל טקסט. רמת הקושי של הטקסטים מתבטאת באורכם, במורכבות הרעיונות שבהם, במורכבותם המבנית, במידת ההפשטה וההכללה, באוצר המילים והביטויים ובסגנון הכתיבה. אפשר לפרוס את הטקסטים הנקראים והנכתבים מן הקל לכבד – מן הקצר לארוך, מן האישי לכללי, מן המוחשי למופשט, מן הפשוט למורכב.

חשוב שהטקסטים הניתנים לתלמידים יהיו מעובדים ומותאמים לרמתם מבחינה טקסטואלית ודידקטית.

סוגי הטקסטים	נושאים ומיומנויות	הערות דידיקטיות
כיתה ז טקסט מידע (רציף ושאינו רציף) הסוגות: ידיעה חדשותית, ערך אנציקלופדי, מכתב רשמי ומכתב אישי, הזמנה, עלון, טקסט בלתי רציף: תמונות, טבלאות, טפסים טקסטים בהיקף כולל של כ-250 מילים.	- הכרה של מאפייני טקסט המידע ניסוח רעיון מרכזי / משפט-מפתח זיהוי רצף טקסטואלי: כרונולוגי, תופעה וגורמים -מיומנות ההשוואה לסוגיה: בטבלאות ובמלל רציף הכרת מילות הניגוד/ההשוואה	התלמיד ידע להבחין בין דעה לעובדה התלמיד יאתר מידע התלמיד יסיק מסקנות וידע להגיב למידע. התלמיד ידע לתמלל טקסטים בלתי רציפים ולהפוך אותם לרציפים התלמיד יכיר מונחים כגון: מוען, נמען, מסר, תבחינים להשוואה,
טקסט שימושי (מדריך ומפעיל): הוראות הפעלה, מתכונים, תמרורים ועוד כיתה ח טקסט מידע טקסט טיעון טקסטים בהיקף כולל של כ-300 מילים.	מאפייני הטקסט השימושי הרציף והבלתי רציף הכרת רכיבי דגם הטיעון הקלאסי: טענה, נימוקים, ביסוס, מסקנה/המלצה	התלמיד יכיר את המבנה הלשוני של לשון ההוראות בעברית: שימוש בשם פועל; שימוש בפועל בהווה רבים; שימוש בצורת הציווי גוף שני התלמיד יבחין בין נימוק לבין דוגמה התלמיד ידע לזהות בטקסט את הטענה המרכזית – את דעתו הגלויה או הסמויה של הכותב
כיתה ט טקסט טיעון טקסטים בהיקף כולל של כ-350 מילים.	הכרת רכיבי דגם הטיעון המורכב: טענה, נימוקים, ביסוס, טענת נגד, הפרכה, מסקנה/המלצה	התלמיד ידע לזהות את מטרת הטקסט ואת הטענה המרכזית התלמיד ידע לזהות את רכיבי הטיעון: טענה, נימוקים, ביסוס הנימוקים, טענת נגד, הפרכה

סמנטיקה ואוצר מילים

השימוש במילון עברי-ערבי יהיה חלק מכל שיעור בעברית בחטיבת הביניים. התלמידים ילמדו להשתמש

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית, אגף שפות
האגף לחינוך דרוזי וצ'רקסי
הפיקוח על הוראת עברית לדרוזים

במילון לצרכים שונים בקריאה ובכתיבה.

לצורך כך יש לעסוק לאורך כל שכבות הגיל בפיתוח המיומנויות הקשורות למילון:

- סדר הערכים במילון עברי-ערבי
- דרכי החיפוש במילון (שם עצם, שם תואר וצירופים)
- התאמת ההגדרה והמשמעות המילונית להקשר
- מבנה ההגדרה: ההבחנה בין הפירוש לבין הדוגמה והמובאה
- זיהוי פרטים דקדוקיים באמצעות המילון: מין דקדוקי, חלקי דיבור, נטייה ושורש, משפחות מילים, ביטויים וניבים
- התלמיד יזהה את יחסי המשמעות הקיימים בין מילים: נרדפות, ניגודיות והכללה

מיומנויות והדגשים להוראה ולהערכה

במהלך שיעורי עברית יש לחשוף את התלמיד למגוון רחב של טקסטים בסוגות שונות, בנושאים שונים ובהיקפים שונים. יש לשלב טקסטים חזותיים, כגון: תמונות, תרשימים, גרפים, טבלאות, לרבות טקסטים זעירים, כגון דבקות, מודעות ופרסומות.

לעיסוק שיטתי בטקסטים מנקודות ראות שונות בהבנת הנקרא, לרבות התמקדות באוצר מילים, יש חשיבות רבה ברכישת שפה. על כן יש להקפיד על קריאה של לפחות טקסט אחד בשבוע (בכיתה או בבית, בעבודה משותפת או בעבודה עצמית) וכ־20 טקסטים בשנה. חשוב שהטקסטים יהיו בהיקפים שונים ובסוגות השונות, מודפסים ומקוונים.

מומלץ לארגן את הטקסטים סביב נושאי תוכן. אפשר לבחור נושאים מרכזיים מן האקטואליה, מן התחום החברתי והבינ־איש, מן התחום האזרחי, מן התחום הערכי-מוסרי, מעולם המדע וכיוצא באלו (דוגמאות לנושאים: הטכנולוגיה והשפעתה על הנוער, התנדבות בקהילה, דרכי התמודדות עם העוני, מאבק בגזענות ובאלימות, הלשון כמשקפת תרבות וכדומה). לנושא הנבחר רצוי להביא שני טקסטים או יותר. בכל נושא כזה כדאי לקיים פעילות של סיכום ופעילות של כתיבה בעקבות הטקסטים.

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית, אגף שפות
האגף לחינוך דרוזי וצ'רקסי
הפיקוח על הוראת עברית לדרוזים

הבעה בכתב

הוראת תחום ההבעה בכתב בעברית שפה שנייה היא ספירלית. נושאים רבים חוזרים על עצמם ברמות שונות של העמקה ושל מורכבות בהתאם לשכבת הגיל ורמת הידע הלשוני לרבות אוצר המילים. על כן, חשוב שהמטלות תהיינה מדורגות ומותאמות לשכבת הגיל כמפורט בפרסית התכנים להבעה בכתב לתלמידי חטיבת הביניים. למעשה, הכתיבה צריכה לתפוס מקום **בכל שיעור עברית** בחטיבת הביניים גם אם בחזית השיעור העיסוק הוא בתחום אחר, למשל עברית מדוברת או לשון. בנוסף, יש להקצות לפחות שעה או שעתיים שבועיות לקריאה ולכתיבה בעקבותיה. על הכתיבה להיות תהליכית ומלווה בתהליך של הערכה מעצבת וקידום הכתיבה אלו יבואו לידי ביטוי בטייט חוזר של הכתיבה, במתן משוב מקדם כתיבה ובתהליכי בקרה של התלמיד (רפלקציה אישית) ושל המורה. כדאי להקפיד כי הכתיבה תהיה בזיקה לטקסט אחד או יותר במידת האפשר.

הבעה בכתב בחטיבת הביניים כוללת כתיבה בסוגות שונות ולמטרות שונות, הסוגות לכתיבה הם בהלימה לסוגות הנלמדות בשכבת הגיל בתחום הבנת הנקרא כמו גם ההבעה בעלפה, לפיכך יש לשלב בין התחומים בהתאמה. למשל, קריאה וסיכום של טקסט מידע כהכנה לפרזנטציה בהבעה בעלפה.

פריסת התכנים להבעה בכתב

יש להקדיש זמן לכתיבה בכל אחד מהשיעורים. בחטיבות הביניים תתמקד הכתיבה בשלושה נושאים מרכזיים: א. כתיבת תשובה לשאלות ברמות הבנה שונות: איתור מידע, פרשנות והיסק, ההערכה וביקורת, ב. כתיבת חיבור, ג. סיכום (כיתה ח-טקסט מידע; כיתה ט-טקסט טיעון).

א. כתיבת תשובה

כחלק מנושא ההבעה בכתב יוקדשו בכל שכבות הגיל תשומת לב מיוחדת לכתיבת תשובה לשאלות בממדי ההבנה השונים כמפורט

1. פירוק השאלה והבנת מילות השאלה ומילות ההוראה בעברית
- יש לעסוק בנושא מילות השאלה בעברית ואופן ההתייחסות אליהן בכתיבת תשובה.
2. האסטרטגיות הנדרשות מהתלמיד בבואו לכתובת תשובה לשאלה – על פי ממדי ההבנה.
3. בקרת תשובה לפיתוח לומד עצמאי

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית, אגף שפות
האגף לחינוך דרוזי וצ'רקסי
הפיקוח על הוראת עברית לדרוזים

ב. כתיבת חיבור

כיתה ז	כיתה ח	כיתה ט	היקף הכתיבה סוג הטקסטים סוגות לכתיבה
כ-150 מילים	כ-180 מילים	כ-200 מילים	
- טקסט מפעיל - טקסט מידע - מכתב אישי ורשמי - כתיבת עלון מידע - כתיבת הנחיות והוראות - כתיבת דיווח - המללה של טקסטים חזותיים (טבלאות, גרפים) - כתיבת השוואה: השוואת נתונים מטקסט היצגי: טבלאות, גרפים וכד'	- טקסט מידע - טקסט טיעון - בכיתות ח-ט התלמידים יעסקו בכתיבה בדגם של טיעון ברמות העמקה שונות. - כתיבת דעה מנומקת בנושאים אישיים וחברתיים - הקרובים לעולמם למשל תלבושת אחידה, טיול שנתי, עונש קולקטיבי, פיקוח על השימוש במרשתת, וכדומה אל כתיבת טענה מנומקת בנושאים רחבים דילמות ערכיות וכדומה. - התלמיד יכיר את רכיבי הטיעון: טענה, נימוק, טענת נגד, הפרכה/קבלה חלקית, מסקנה/המלצה וידע לבנות טקסט טיעון מנומק לצורכי שכנוע.	- טקסט מידע - טקסט טיעון	

ג. כתיבת סיכום

הסיכום הוא טקסט הנסמך על טקסט או טקסטים אחרים דבורים או כתובים. הסיכום נאמן לטקסט המקור אך הוא יחידה טקסטואלית עצמאית.

כיתה ח - בבתי הספר הדרוזיים בחטיבת הביניים יידרש סיכום טקסט/ים מידע לצורך הכנת הפרזנטציה במסגרת ההבעה בעל פה. פעולת הסיכום כרוכה באסטרטגיות של קריאה, כתיבה וחשיבה ברמה גבוהה, כמו זיהוי העיקר מול הטפל, מיון והכללה, איתור רעיונות מרכזיים, זיהוי היחסים הלוגיים בטקסט המקור וארגון מחדש וכדומה. פעולות המשותפות לסיכום בכל שפה.

כיתה ט - בבתי הספר הדרוזיים בחטיבת הביניים יידרש סיכום טקסט/ים טיעון לצורך בניית הנמקות או ביסוסן במסגרת ההבעה בעל-פה.

הערכת הכתיבה והערכת הסיכום

מטרת הערכת הכתיבה של התלמיד בחטיבת הביניים איננה רק לצורך מדידה ומתן ציון אלא בעיקר לצורך קידומו במיומנות קשה וחשובה זאת של כתיבה בשפה העברית שאיננה שפת האם שלו. כדי שתוצאות ההערכה יעצבו את ההוראה והלמידה תהליך ההערכה צריך להיות מבוסס על הערות שיאפשרו לתלמיד לתקן את כתיבתו ולשפרה.

תהליך הכתיבה הוא מעגלי והוא כולל שלושה שלבים: 1. תכנון הכתיבה (טרום כתיבה) 2. כתיבה 3. בקרה (המורה יכתוב הערות מקדמות כתיבה) ושכתוב (כתיבה מחדש בהתאם להערות המקדמות) וחוזר חלילה עד שהתלמיד ירגיש שמיצה את יכולת הכתיבה שלו בנושא הנתון.

הערכת הכתיבה תתבצע באמצעות מחוון אחיד לכל חטיבות הביניים בבתי הספר הדרוזיים מחוונים להערכת כתיבה ולהערכת סיכום יפורסמו בפורטל הפדגוגי עברית לדרוזים

דוגמה: מחוון להערכת כתיבה עיונית מתוך לעיין בדרכי הערכת תוצרי כתיבה [כאן](#)

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית, אגף שפות
האגף לחינוך דרוזי וצ'רקסי
הפיקוח על הוראת עברית לדרוזים

תוכן	כתיבה טובה	ליקויים בכתיבה
הצגת הנושא התאמה לנושא "קול אישי"	- הצגת הנושא בהתאם למטרה - כתיבה בהתאמה לנושא בכללותו ולחלקיו - ידע עולם עשיר ורחב - עומק, מורכבות, רב-ממדיות - מקוריות ויצירתיות - כנות ואמינות	- התעלמות מחלקים של הנושא - המטרה לא ברורה, חוסר מיקוד - דלות - עובדות שגויות או לא מדויקות או לא מעודכנות - שטחיות, פשטנות, חד-ממדיות - הערות סובייקטיביות (שאינן במקומן, שאינן הולמות לנסיבות הכתיבה, מופרזות)
פיתוח הרעיונות	- פיתוח הרעיונות תוך הבחנה בין עיקר לטפל, בדרכים שונות: פירוט, הדגמה, הסבר, השוואה והקבלה, אמצעים חזותיים וגרפיים (במידת הצורך)	- רעיונות לא מפותחים או ללא פיתוח מספיק - שימוש בדוגמאות, בהסבר או בהשוואה שאינם מתאימים - אי-הבחנה בין עיקר לטפל - כשלים לוגיים (כגון מסקנה שאינה עולה מן ההסבר או הטיעון)
מבנה	- קביעת מבנה הולם לנושא ולסוגה	
רצף פרופורציות ולכידות	- יצירת רצף רעיוני הגיוני לאורך הטקסט - מבנה הגיוני ושקוף לקורא - חלוקה סבירה לפסקות - שמירה על פרופורציות	- חזרות מיותרות - סטיות - פיתוח בלתי מאוזן של רעיונות מבחינה כמותית ואיכותית
קישוריות	- קישור הגיוני בין הפסקות ובתוכן על ידי מילות קישור הולמות, אזכורים	- אי-מימוש של "הודעות" (למשל "אביא את הסיבות" ומובאת סיבה אחת)
פתיחה	- פתיחה רלוונטית, מעוררת עניין וציפיות, אפקטיבית, מכוונת וממקדת	- פתיחה שאינה מתקשרת לטקסט; היעדר פתיחה
סיום	- סיום ההולם את הסוגה; סיום רלוונטי, כולל סיכום, מסקנות, המלצות;	- היעדר סיום, סיום שאינו נובע מהכתוב, רעיון חדש לגמרי בסיום, חזרה סתמית על שנאמר
מבע	- רמת לשון ומשלב הולמים - שמירת על אחדות משלבית - בהירות ורהיטות - אוצר מילים מגוון - מבנים תחביריים הולמים	- חוסר עקיבות במשלב; גלישות למשלב גבוה או נמוך - ביטויים ללא כיסוי (סופרלטיבים, הגזמות)
תקינות *יש להתמקד בנושאים הלשוניים שנלמדו	- כתיב תקין - פיסוק תקין - כתב יד קריא - צורה חיצונית: עימוד וסדר	- צורות לא תקינות - מילות יחס לא מתאימות - אי-התאם במין ובמספר - שיבושים בצירופי סמיכות - תחביר: משפטים לא גמורים, מסורבלים - סדר מילים משובש

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית, אגף שפות
האגף לחינוך דרוזי וצ'רקסי
הפיקוח על הוראת עברית לדרוזים

מיקוד הלמידה בחטיבות הביניים
 (יש לחלוץ בקישור על "חשוב לדעת – מיקוד הלמידה")

<https://edu.gov.il/mazhap/mafmar/hebrew-druze/Pages/inspector-desk.aspx>

פריסת התכנים: הודעות משולחן המפמ"ר

משימות הערכה

בהתאם [לחוזר מנכ"ל](#) (יוני 2019), לימודי עברית בבתי הספר במגזר הדרוזי, מתקיימות בכל שנה שתי משימות הערכה 'מבחני מפמ"ר' בכיתות ז-ט. מטרת המשימות היא לקבוע סטנדרטיזציה במערכת החינוך הדרוזית במקצוע "עברית במגזר הדרוזי" ולכוון את המורים לתהליכי הוראה, למידה והערכה. המועד המדויק לביצוע המשימות ייקבע על ידי המפמ"ר תוך הידברות עם מנהלי בתי הספר.

פיתוח מקצועי

לימודי הסמכה

לאור ההצלחה הרבה בשנתיים האחרונות נפתח השנה שוב את התוכנית היוקרתית להסמכת המורים להוראת העברית במגזר הדרוזי. תוכנית ההסמכה הינה הזדמנות להתמחות ייחודית בהוראת השפה העברית כשפה שנייה, למורי העברית במגזר הדרוזי. במהלך לימודי ההסמכה יינתן טיפול מיוחד למיומנויות השונות של רכישת השפה: האזנה, דיבור, הבנת הנשמע, כתיבה והבנת הנקרא. דגש מיוחד יינתן גם לדרכי הוראה יצירתיות ועדכניות, המעשירות את אוצר המילים, יכולת ההבעה בכתב ובעל פה, הבנת הנקרא והנשמע, ועוד.

השתלמויות

לפניכם רשימת השתלמויות במט"ח. בימים אלו אנו שוקדים על מערך השתלמויות מקיף למורי העברית גם בפסגות השונות, פירוט מערך ההשתלמויות יישלח לבתי הספר ופורסם [בפורטל הפדגוגי](#). מורי העברית נדרשים להשתתף מידי שנה בפיתוח מקצועי בתחום הדעת.

רכז מקצוע עברית במגזר הדרוזי	רב גילאי	מט"ח	כל העקרונות לניהול המקצוע ולארגונו לפי מדיניות אחידה בין כלל בתי הספר
דיבור בפני קהל	רב גילאי	מט"ח	השתלמות זו תקנה כלים יישומיים לפיתוח ההניעה (מוטיבציה) של התלמידים לדבר. יוצגו כלים דידקטיים לשילוב הדיבור בצורה חווייתית החל מדיבור ספונטני ועד לדיבור מתוכנן בדיון.
הוראת כתיבה וקידום כתיבה – שלב א	חט"ב	מרכז פסג"ה	השתלמות זו תקנה את עקרונות קידום מיומנות הכתיבה לתלמידים, שהעברית אינה שפת אמם

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית, אגף שפות
האגף לחינוך דרוזי וצ'רקסי
הפיקוח על הוראת עברית לדרוזים

התכנים נמצאים בגוף הכותרת	מרכז פסג"ה	חט"ב	דרך המלך בהקניית מיומנויות בהבנת הנקרא וברכישת אוצר מילים בשפה שנייה
נלמד על איך מקנים מיומנות הסיכום ממקורות מידע שונים. זוהי מיומנות קשה עבור דוברים ילידים, קל וחומר עבור דוברים לא ילידים. מכאן, אם התלמידים ירכשו מיומנות זו באמצעות המורים המיומנים, הם יצליחו להגיע לרמה גבוהה בשליטה שלהם בעברית כשפה שנייה.	מרכז פסג"ה	חט"ב	כיצד ממצגים וכיצד מסכמים מידע

ספרי הלימוד המאושרים בחטיבות הביניים

נא לעיין [בחוזר מנכ"ל](#) בנושא ספרי לימודי.

הפורטל הפדגוגי עברית

[הפורטל הפדגוגי למורים לעברית בחטיבות הביניים](#) במגזר הדרוזי שואף להיות ארון הספרים והמרכזיה הפדגוגית הווירטואלית של המורה לעברית בחטיבת הביניים. הפורטל הוא מאגר עדכני של חומרי למידה וההערכה כמו גם של כלי עזר למורה, ספרות מקצועית ועוד. במסגרת העבודה השיתופית בתוך צוות העברית ובין צוותי העברית במגזר הדרוזי במחוזות השונים – מפורסמים בפורטל עבודות, יחידות הוראה ומערכי שיעור שנכתבו על ידי עמיתים. השימוש בחומרים הוא על פי שיקול דעתו של המורה המשתמש ובהתאם לצרכיו. אתם נקראים לשתף ולהעביר מפרי עבודתכם למען הקהילה כולה. את חומרי ההוראה העבירו ישירות [לד"ר נורית גנץ](#), יועצת דידקטית להוראת העברית במגזר הדרוזי.

תוכניות ייחודיות

לימודי מדעים בשפה העברית

כחלק מן ההחלטה לחזק את לימודי השפה העברית בקרב תלמידי המגזר הדרוזי חלק מתלמידי המגזר לומדים החל משנת הלימודים התשע"ח את מקצועות המדעים בשפה העברית. בחטיבות הביניים בכל בתי הספר של המגזר הדרוזי התלמידים מחויבים בהכנת מטלת ביצוע בתחום המדעים בשפה העברית. (מתוך [חוזר מנכ"ל](#))

חץ לעתיד

תוכנית [חץ לעתיד](#) מיועדת לתלמידי חטיבות הביניים, מכיתות ז' עד ט', והיא עוסקת בלמידה משמעותית ורלוונטית המחברת את החומר הלימודי הקיים לקריירות עתידיות.

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית, אגף שפות
האגף לחינוך דרוזי וצ'רקסי
הפיקוח על הוראת עברית לדרוזים

תיק תוכניות הלימודים

תיק תוכניות הלימודים לעובדי הוראה במגזר הדרוזי הוא כלי מקוון חשוב ומשמעותי ללמידה. התיק מציג את כלל תוכניות הלימודים בכל תחומי הדעת, בכל שכבות גיל ובכל המגזרים. התיק מאפשר לתכנן את התהליך הלימודי והחינוכי ביעילות מרבית תוך יצירת קשרים בין ידע, מיומנויות וערכים כפי שעולים מתוכניות הלימודים בתחומי הדעת השונים.

תיק תוכניות הלימודים כולל את המידע הזה:

1. הידע הנדרש על-פי תוכנית הלימודים
2. המיומנויות המרכזיות בכל תחום דעת (קוגניטיביות, תוך אישיות ובין אישיות)
3. הערכים המרכזיים בתחומי הדעת השונים
4. מגוון חומרי למידה, יחידות הוראה, סרטונים וכלי הערכה

תיק תוכניות הלימודים מעודד לגוון את אופני הלמידה תוך שימוש בכלים עכשוויים ברוח הלמידה המשמעותית. התיק מהווה חלק ממהלך אסטרטגי לאומי רחב היקף אשר נועד להתאים את הלמידה לאתגרי המאה ה-21.

כנס רכזות ורכזי מקצוע של המזכירות הפדגוגית

כנס רכזות ורכזי מקצוע של המזכירות הפדגוגית

כל המצגות שהועברו במסגרת ההרצאות וחדרי הדיון נמצאות במרחב הפדגוגי - ממש כאן. לשימושכם

מתוך כ 2000 רכזי מקצוע (מכל המגזרים, הגילאים והמחוזות) שענו על השאלון, ניתן לראות כי ההגדרה הרווחת בקרב רכזי המקצוע את תפיסת התפקיד שלהם כוללת:

- ✳️ אחריות לבניית תכנית עבודה ומימושה
- ✳️ אחריות על התווית תפיסת הלמידה
- ✳️ הובלת צוות מורים המלמדים את תחום הדעת והתמקצעותם

אנו, במזכירות הפדגוגית, מכירים בתפקידכם החשוב כמחוללי שינויים פדגוגיים בתוך בית הספר, ומזמינים אתכם להמשיך להיות בקשר עם המפמ"רים ומדריכים.

Thank you

**כנס הרכזים הבא יתקיים במהלך חודש אוקטובר 2021
עקבו אחרינו בפייסבוק ובאתר המזכירות המתחדש
חופשה נעימה!**

תודה רבה

לכל מי שהשתתף בכנס הראשון מסוגו שכלל את רכזי המקצועות מכל תחומי הדעת ומכל שלבי הגיל.

הכנס היה מעשיר ופורה בזכותכם

למעבר...

השתלמויות תשפ"ב

האקתון – יפורסם בהמשך